

"QONUN IJODKORLIGI JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING ROLI"

Toshkent davlat transport universiteti 4-bosqich talabasi

Abduraxmonov Javlon Zokir o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqola "Qonun ijodkorligi jarayonida sun'iy intellektning roli" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining qonun loyihalarini tayyorlash, tahlil qilish va qabul qilish jarayonidagi o'rnini ko'rib chiqadi. Maqola O'zbekistonning milliy tajribasi hamda xorijiy mamlakatlar (AQSh, Yevropa Ittifoqi, Braziliya) tajribalarini qiyosiy tahlil qiladi. SI ning afzalliklari (tezlik, samaradorlik, tadqiqotni yaxshilash) va kamchiliklari (xatolar, inson nazorati zaruriyati) muhokama etiladi. Maqola kirish, ikkita asosiy qism va xulosadan iborat. Tadqiqot maqsadi – SI ni O'zbekiston qonun ijodkorligida qo'llash imkoniyatlarini o'rganish. Natijada, qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish. Maqola ilmiy adabiyotlar, normativ hujjatlar va xalqaro tajribalarga asoslangan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, qiyosiy tahlil, xorijiy tajriba, qonun loyihalari, huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, qiyosiy usul, adabiyotlar sharhi, NLP texnologiyasi.

Kirish

Qonun ijodkorligi jarayoni – bu qonun loyihalarini tayyorlash, muhokama qilish, tahlil qilish va qabul qilishdan iborat bo'lib, u davlatning huquqiy tizimini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasida bu jarayon Konstitutsiya asosida tartibga solinadi. So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari qonun ijodkorligida muhim o'rin egallamoqda. SI – bu mashina o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) va generativ modellarga asoslangan tizimlar bo'lib, ular matnlar tayyorlash, ma'lumotlarni tahlil qilish va bashorat qilishda ishlatiladi. Masalan, ChatGPT yoki CoPilot kabi vositalar qonun loyihalarini dastlabki shaklda yozishga yordam beradi.

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, qonun ijodkorligi jarayoni murakkablashib borayotgan bir paytda SI tezlik va samaradorlikni oshiradi. Masalan, parlamentlar yuklanishi ortib, loyihalar soni ko'paygan holda SI tadqiqot va yozishni tezlashtiradi. Ammo SI ning roli bahsli: u insoniy xatolarni kamaytirishi mumkin, lekin bias (tarafkashlik) va maxfiylik muammolarini keltirib chiqarishi ham mumkin. Maqola maqsadi – SI ning qonun ijodkorligidagi o'rnini milliy va xorijiy tajribalar asosida tahlil qilish. Tadqiqot vazifalari: SI tushunchasini ochib berish, O'zbekiston qonunchiligini ko'rib chiqish, xorijiy tajribalarni taqqoslash va takliflar berish. Metodlar: huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, qiyosiy usul va adabiyotlar sharhi qo'llaniladi.

Qonun ijodkorligida SI ning o'rni katta, chunki u loyihalarni bashorat qilish, o'zgartirishlarni tahlil qilish va jamoatchilik fikrini hisobga olishga yordam beradi. O'zbekistonda bu institut hali boshlang'ich bosqichda, ammo xalqaro tajribalar (AQSh, Braziliya) shuni ko'rsatadiki, SI qonunchilikni yanada samarali qiladi.

1-bob: Sun'iy intellektning qonun ijodkorligi jarayonidagi umumiy roli va texnologiyalari

Sun'iy intellekt (SI) qonun ijodkorligi jarayonida muhim innovatsion vosita bo'lib, u parlamentlar, qonun chiqaruvchi organlar va huquqshunoslarning ishini optimallashtiradi. SI ning asosiy texnologiyalari quyidagilardan iborat: generativ modellari (masalan, GPT-seriyali modellari yoki ChatGPT kabi tizimlar), tabiiy tilni qayta ishlash (Natural Language Processing – NLP), mashina o'rganish (Machine Learning – ML) va katta ma'lumotlar tahlili (Big Data Analytics). Bu texnologiyalar qonun loyihalarini dastlabki tayyorlash, tadqiqot o'tkazish, o'zgartirishlarni tahlil qilish, loyihalarning ta'sirini bashorat qilish va jamoatchilik bilan aloqada qo'llaniladi. Masalan, NLP texnologiyasi huquqiy matnlarni tushunish va tahlil qilishda ishlatiladi, ML esa loyihalarning mumkin bo'lgan oqibatlarini modellaydi.

Qonun ijodkorligi jarayonining asosiy bosqichlarida SI ning roli quyidagicha batafsil ko'rib chiqiladi:

Tadqiqot va ma'lumotlar tahlili bosqichi: SI katta hajmdagi huquqiy hujjatlar, statistika, sud amaliyoti va jamoatchilik fikrini tez tahlil qiladi. Masalan, NLP vositalari AQSh Kodeksini yoki Yevropa Ittifoqi direktivalarini qidirib, qarama-qarshiliklarni yoki o'xshashliklarni topadi. Bu qonun loyihalarining sifatini oshiradi va vaqtni sezilarli darajada tejaydi – an'anaviy usullar bilan haftalar talab qiladigan ishni SI bir necha daqiqada bajaradi. Bundan tashqari, SI loyihalarining ta'sirini baholashda (Regulatory Impact Assessment – RIA) yordam beradi, masalan, iqtisodiy yoki ijtimoiy oqibatlarini bashorat qilishda foydalaniladi.

Qonun loyihalarini yozish va dastlabki shakllantirish bosqichi: Generativ SI vositalari (masalan, ChatGPT yoki CoPilot) loyihalarining dastlabki nusxasini yaratadi, matnni murakkablashtirib, batafsil ko'rsatmalar beradi. Braziliyada SI tomonidan yozilgan birinchi qonun (2023 yilda Porto Alegre shahrida) bu jarayonni tasdiqlaydi – SI suv idishlari o'g'irlashiga qarshi qonun loyihasini tayyorlagan. AQShda esa SI loyihalarni avtomatik ravishda yozish va tahrirlashda qo'llaniladi, masalan, bill summary generation yoki simple resolution draftingda. SI loyihani huquqiy terminlar bilan boyitib, inson drafterlariga yordam beradi, ammo yakuniy nazorat insonlarda qoladi.

O'zgartirishlar va bashoratni tahlil qilish bosqichi: SI o'zgartirishlarni loyihaga moslashtirib, ularning ta'sirini modellaydi. Masalan, Italiya parlamentida SI o'zgartirishlarni guruhlaydi va o'xshashliklarni topadi, shuningdek, loyihalarining mumkin bo'lgan oqibatlarini bashorat qiladi. ML algoritmlari yordamida SI loyihaning iqtisodiy, ijtimoiy yoki ekologik ta'sirini simulyatsiya qiladi, masalan, yangi qonunning jamiyatga ta'sirini oldindan ko'rsatadi. Bu bosqichda SI redundansiyalarni (takrorlanishlarni) va qarama-qarshiliklarni aniqlaydi, qonun loyihasining mustahkamligini oshiradi.

Jamoatchilik bilan aloqa va monitoring bosqichi: SI fuqarolar murojaatlarini, ijtimoiy tarmoqlardagi fikrlarni va ommaviy muhokamalarni tahlil qiladi. Masalan, Braziliya parlamentida SI fuqarolar fikrlarini kategoriyaga ajratadi va loyihalarga hisobga oladi. NLP yordamida SI yig'ilishlarni transkripsiya qiladi va

xulosalar chiqaradi, shuningdek, loyihalarning jamoatchilik tomonidan qabul qilinishini bashorat qiladi. Bu demokratik jarayonni kuchaytiradi va qonun loyihalarini jamiyat ehtiyojlariga moslashtiradi.

SI ning umumiy afzalliklari quyidagilar: tezlik (yozish vaqtini 5-7 baravar kamaytiradi), samaradorlik (parlament yukini 50% ga qisqartiradi), aniqlik (insoniy xatolarni kamaytiradi) va innovatsiya (murakkab loyihalarni yozishga yordam beradi). Masalan, Birlashgan Arab Amirliklarida SI qonun ijodkorligini 70% tezlashtirgan. Shuningdek, SI huquqiy tizimni yanada shaffof va adolatli qiladi, chunki u katta ma'lumotlar bazasini tahlil qilib, biasni kamaytirishi mumkin.

Biroq, SI ning kamchiliklari ham mavjud: "hallutsinatsiya" (xato ma'lumotlar berishi, masalan, mavjud bo'lmagan qonunlarga havola qilishi), bias (tarafkashlik, agar ma'lumotlar bazasi to'liq bo'lmasa), maxfiylik muammolari (maxfiy hujjatlarning oshkor bo'lishi) va axloqiy savollar (SI qonun yozsa, mas'uliyat kimda?). Shuningdek, SI insoniy ijodkorlik va siyosiy qarorlarni o'rnini bosa olmaydi, shuning uchun inson nazorati zarur. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, SI qonun ijodkorligini o'zgartiradi, ammo qoidalarga muvofiq qo'llanilishi kerak.

O'zbekistonda SI hali kam qo'llaniladi, ammo "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi (PF-6079-son, 2020 yil) va "Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi" (PF-6544-son, 2021 yil) SI ni davlat boshqaruvida, shu jumladan qonun ijodkorligida joriy etishni rag'batlantiradi. Kelajakda Oliy Majlisda SI vositalarini sinovdan o'tkazish mumkin, masalan, loyihalarni tahlil qilishda. Bu milliy huquqiy tizimni xalqaro standartlarga yaqinlashtiradi.

2-bob: Sun'iy intellektning qonun ijodkorligidagi roli milliy va xorijiy tajribalarda

Sun'iy intellekt (SI) qonun ijodkorligi jarayonida milliy va xorijiy tajribalarda turli darajada qo'llanilmoqda, bu esa huquqiy tizimlarning raqamlashtirilishi va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu qismda O'zbekiston milliy tajribasi batafsil ko'rib chiqiladi, so'ngra xorijiy mamlakatlar

(AQSh, Yevropa Ittifoqi, Braziliya va boshqalar) tajribalari taqqoslanadi. Tadqiqot huquqiy hujjatlar, statistika va xalqaro adabiyotlarga asoslanadi.

O'zbekiston milliy tajribasi

O'zbekiston Respublikasida SI qonun ijodkorligi jarayonida hali boshlang'ich bosqichda bo'lib, ammo rivojlanish yo'lida. "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish to'g'risida"gi Qonun (O'RQ-754-son, 2022 yil) SI ni huquqiy tizimda qo'llashni qo'llab-quvvatlaydi, ammo maxsus SI ga oid qonunlar 2025 yilda joriy etilgan. Masalan, 2025 yilda Oliy Majlisning Qonunchilik palatasi "Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda yuzaga keladigan munosabatlarni tartibga solishga oid ayrim qonun hujjatlariga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi qonun loyihasini birinchi o'qishda qabul qildi. Ushbu loyiha SI ni rasmiy ta'riflab, shaxsiy ma'lumotlarning noqonuniy qayta ishlanishi va tarqatilishi uchun jarimalarni joriy etadi, shuningdek, SI yordamida yaratilgan kontentni majburiy belgilashni talab qiladi.

Oliy Majlisda SI vositalari asosan ma'lumotlar bazalarini qidirish, statistik tahlil va loyihalarni dastlabki ko'rib chiqishda tajribaviy ishlatilmoqda. Masalan, 2025 yil ma'lumotlariga ko'ra, SI parlament ishlarida tadqiqot va statistika tahlilida qo'llanilmoqda, ammo qonun loyihalarini yozishda hali keng emas. "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi (PF-6079-son, 2020 yil) va "Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi" (PF-6544-son, 2021 yil) SI ni davlat boshqaruvida, shu jumladan qonun ijodkorligida joriy etishni rag'batlantiradi. Ammo milliy tajribada SI ning kamchiliklari ham bor: shaxsiy ma'lumotlar himoyasi va bias muammolari, shuningdek, qonunchilikdagi inson nazorati zaruriyati. 2025 yilda Senat SI dan noqonuniy foydalanish (masalan, shaxsiy ma'lumotlar tarqatish) uchun jarimalarni joriy etgan qonunni tasdiqladi, bu SI ni qonun ijodkorligida xavfsizroq qilishga qaratilgan.

Milliy tajribaning afzalliklari: SI loyihalarni tezlashtiradi va xarajatlarni kamaytiradi, ammo rivojlanishi sekin, chunki mutaxassislar va infratuzilma

yetishmovchiligi mavjud. Kelajakda Oliy Majlisda SI ni loyihalarni yozish va tahlil qilishda kengroq qo'llash rejalashtirilmoqda.

Xorijiy tajribalar

Xorijiy mamlakatlarda SI qonun ijodkorligida ancha rivojlangan, u loyihalarni yozishdan tortib, jamoatchilik fikrini tahlil qilishgacha qo'llaniladi. Quyida asosiy misollar batafsil ko'rib chiqiladi.

AQSh tajribasi

Amerika Qo'shma Shtatlarida SI Kongress va shtat parlamentlarida keng qo'llaniladi. Masalan, AQSh Kongressida SI loyihalarni yozish, tadqiqot o'tkazish va yig'ilishlarni transkripsiya qilishda ishlatiladi. 2025 yilda Kongress SI ni test qilmoqda, natijada loyihalar soni oshgan. Kaliforniya shtatida SI loyihalarning ta'sirini modellaydi, masalan, "READ AI Models Act" (H.R.6461, 2025 yil) SI modellari hujjatlarini baholash bo'yicha standartlarni joriy etadi. Uy Administratsiya qo'mitasi (CHA) 2023 yildan beri SI ni ishlatib, ChatGPT Plus ni loyihalarni baholash va ma'lumotlar tahlilida qo'llaydi. 2025 yilda "Collaborative Legislative Drafting Study" loyihasi SI ni hamkorlikda loyihalar yozishda sinovdan o'tkazmoqda.

Afzalliklari: SI parlament yukini 50% kamaytiradi va loyihalarni tezlashtiradi. Kamchiliklari: bias va xatoliklar, masalan, sud ishlarida SI xato ma'lumotlar bergani uchun jarimalar joriy etilgan. AQSh tajribasi shuni ko'rsatadiki, SI qonunchilikni innovatsion qiladi, ammo qonunlar (masalan, Executive Order 14179, 2025 yil) SI ni tartibga soladi.

Yevropa tajribasi

Yevropa Ittifoqida (EU) SI qonunchilikda AI Act (2024 yil) orqali tartibga solinadi, u risk asosida SI ni tasniflaydi va taqiqlangan tizimlarni belgilaydi. Yevropa Parlamenti 2024 yilda AI Act ni qabul qilib, SI ni xavfsiz va shaffof qilishni ta'minladi. Italiya parlamentida SI o'zgartirishlarni guruhlaydi va loyihalarni qoidalarga mosligini tekshiradi. Germaniyada SI loyihalarni tahlil qiladi va EUda SI

sud yukini 50% kamaytirgan. Masalan, Norvegiya "Digital Value Chain" loyihasida (2025 yil) SI ni qonun ijodkorligida joriy etmoqda.

Afzalliklari: SI qonunchilikni shaffof qiladi va huquqlarni himoya qiladi. Kamchiliklari: majburiy talablar innovatsiyani sekinlashtirishi mumkin. EU tajribasi risk asosidagi regulyatsiyani namuna qiladi.

Braziliya va boshqa mamlakatlar tajribasi

Braziliyada SI tomonidan yozilgan birinchi qonun (2023 yil, Porto Alegre shahrida) qabul qilingan – u suv hisoblagichlari o'g'irlanishiga qarshi bo'lib, ChatGPT yordamida yaratilgan. 2024 yilda Senat Bill 2338/2023 ni tasdiqladi, u SI ni rivojlantirish va foydalanishni tartibga soladi.

Qozog'iston va Qirg'izistonda SI qonun loyihalarini tahlil qiladi. Qozog'iston 2025 yilda "Sun'iy intellekt to'g'risida"gi Qonunni qabul qilib, SI ta'rifini va mas'uliyatni belgiladi, shuningdek, mualliflik huquqini tartibga soldi.

Qiyosiy tahlil

Qiyosiy tahlilda O'zbekiston tajribasi Yevropa modeliga yaqin (risk asosida regulyatsiya va shaxsiy ma'lumotlar himoyasi), ammo AQShdagi innovatsiyalar (SI ni loyihalar yozishda qo'llash) va Braziliyadagi tajribalar (SI to'liq loyiha yozishi) ni joriy etish mumkin. Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, SI qonunchilikni tezlashtiradi, ammo bias va huquqlar himoyasi muammolarini hal qilish zarur. O'zbekistonga moslashtirish: SI ni Oliy Majlisda joriy etish (masalan, loyihalarni tahlil qilishda), ammo maxfiylik va inson nazoratini kuchaytirish. Qozog'iston tajribasini o'rganib, SI mualliflik huquqini tartibga solish mumkin. Bu O'zbekiston huquqiy tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtiradi.

Xulosa

Mazkur maqolada "Qonun ijodkorligi jarayonida sun'iy intellektning roli" mavzusi milliy va xorijiy tajribalar asosida batafsil tahlil qilindi. Sun'iy intellekt (SI) qonun ijodkorligi jarayonida muhim innovatsion vosita sifatida ko'rsatildi, u qonun loyihalarini tayyorlash, tadqiqot o'tkazish, o'zgartirishlarni tahlil qilish va jamoatchilik fikrini hisobga olish bosqichlarida samarali qo'llanilishi mumkin. SI

ning asosiy texnologiyalari – generativ modellari, tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) va mashina o'rganish – qonunchilik jarayonini tezlashtiradi, xatolarni kamaytiradi va sifatni oshiradi. Masalan, SI loyihalarni dastlabki shaklda yozishda vaqtni 5-7 baravar qisqartirishi mumkin, shuningdek, loyihalarning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirini bashorat qilishga yordam beradi. Ammo SI ning kamchiliklari, jumladan, "hallutsinatsiya" (xato ma'lumotlar), bias (tarafkashlik), maxfiylik muammolari va axloqiy savollar, inson nazoratini zarur qiladi. Bu texnologiyalar qonun ijodkorligini o'zgartirsa-da, yakuniy qarorlar va mas'uliyat insonlarda qoladi.

O'zbekiston milliy tajribasida SI qonun ijodkorligida boshlang'ich bosqichda bo'lib, "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi va "Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi" asosida rivojlanmoqda. Oliy Majlisda SI ma'lumotlar tahlili va loyihalarni ko'rib chiqishda tajribaviy qo'llanilmoqda, ammo 2025 yilda qabul qilingan qonun loyihalari (masalan, SI ni tartibga soluvchi qonun) shaxsiy ma'lumotlar himoyasi va jarimalarni joriy etib, texnologiyani xavfsizroq qilmoqda. Milliy tajribada SI ning afzalliklari – samaradorlik va tezlik – namoyon bo'lsa-da, mutaxassislar yetishmovchiligi va infratuzilma muammolari rivojlanishni sekinlashtirmoqda. Xorijiy tajribalar, xususan AQSh, Yevropa Ittifoqi va Braziliya misollarida, SI ning keng qo'llanilishini ko'rsatadi. AQShda SI Kongressda loyihalarni yozish va tadqiqotda ishlatiladi, natijada parlament yukini 50% kamaytirgan. Yevropada AI Act (2024 yil) SI ni risk asosida tartibga solib, shaffoflikni ta'minlaydi, Germaniya va Italiyada esa SI o'zgartirishlarni guruhlaydi va loyihalarni tekshiradi. Braziliyada SI tomonidan yozilgan birinchi qonun (2023 yil) qabul qilingan, bu texnologiyaning amaliy samarasini tasdiqlaydi. Qozog'iston va Qirg'iziston tajribalari ham SI ni qonun loyihalarini tahlil qilishda qo'llashni namoyon qiladi, masalan, Qozog'istonning 2025 yilgi qonuni SI mualliflik huquqini tartibga solgan.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston tajribasi Yevropa modeliga (risk asosidagi regulyatsiya va huquqlarni himoya) yaqin, ammo AQShdagi innovatsiyalar (SI ni loyihalar yozishda qo'llash) va Braziliyadagi tajribalar (SI to'liq

loyiha yaratishi) ni moslashtirish mumkin. Xorijiy tajribalar milliy huquqiy tizimni takomillashtirish uchun namuna bo'lib, SI qonunchilikni tezroq va samaraliroq qiladi, ammo bias, maxfiylik va axloqiy muammolarni hal qilish zarur. O'zbekistonda SI ni kengaytirish orqali qonun ijodkorligi jarayoni modernizatsiya qilinishi mumkin, bu esa sud yukini kamaytiradi va jamiyat ehtiyojlariga mos loyihalarni yaratadi.

Takliflar

1. SI vositalarini qonun ijodkorligi jarayonida tajribaviy joriy etish

Oliy Majlisda SI vositalarini (masalan, ChatGPT yoki CoPilot ga o'xshash generativ modellarni) loyihalarni dastlabki yozish, tadqiqot va o'zgartirishlarni tahlil qilishda tajribaviy qo'llash. SI generatsiya qilgan loyihalarni huquqshunoslar tomonidan majburiy tekshirishni joriy etish, shuningdek, SI dan foydalanish qoidalarini ishlab chiqish. **Normativ asos:** "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi (PF-6079-son, 2020 yil) SI ni davlat boshqaruvida joriy etishni rag'batlantiradi, jumladan, elektron hujjatlar va ma'lumotlar tahlilida. SI ga oid o'zgartirishlar 2025 yilgi loyihada (SI ni tartibga soluvchi qonun) kiritilgan, u SI yordamida yaratilgan kontentni majburiy belgilashni talab qiladi. "Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi" (PF-6544-son, 2021 yil) SI ni huquqiy tizimda qo'llashni ta'minlaydi. **Xorijiy tajriba:** AQSh Kongressida SI loyihalarni yozishda qo'llaniladi (CHA tajribasi, 2023 yil), natijada loyihalar tezligi oshgan. Braziliyada SI tomonidan yozilgan qonun (2023 yil) tajribaviy qabul qilingan. EUda AI Act (2024 yil) SI ni risk asosida tasniflab, tajribaviy joriy etishni rag'batlantiradi. Qozog'istonda SI qonun loyihalarini tahlil qilishda ishlatiladi. Natijada qonun loyihalarini tayyorlash vaqtini 30-50% qisqartirish, parlament yukini kamaytirish va sifatni oshirish.

2. SI ni qonun ijodkorligida tartibga soluvchi maxsus qonun qabul qilish.

"Sun'iy intellekt to'g'risida"gi alohida Qonunni ishlab chiqish va qabul qilish, u SI ni risk darajasi bo'yicha tasniflaydi (yuqori riskli, o'rta riskli va past riskli tizimlar), bias va maxfiylik muammolarini hal qiladi, shuningdek, SI yordamida yaratilgan qonun loyihalariga maxsus belgi qo'yishni majburiy qiladi. Qonunda SI mualliflik huquqi

va mas'uliyat masalalarini belgilash. **Normativ asos:** 2025 yilgi SI ni tartibga soluvchi qonun loyihasi (Oliy Majlis tomonidan birinchi o'qishda qabul qilingan) SI ni ta'riflab, shaxsiy ma'lumotlar qayta ishlashiga jarimalarni joriy etadi. "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish to'g'risida"gi Qonun (O'RQ-754-son, 2022 yil) SI ni huquqiy tizimda qo'llashni qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish" farmoni (PF-6079-son) SI regulatsiyasini talab qiladi. **Xorijiy tajriba:** EUda AI Act (2024 yil) SI ni risk asosida tartibga soladi va taqiqlangan tizimlarni belgilaydi. AQShda Executive Order 14179 (2025 yil) SI ni federal darajada regulatsiya qiladi. Qozog'istonda "Sun'iy intellekt to'g'risida"gi Qonun (2025 yil) SI mualliflik huquqini va mas'uliyatni tartibga solgan. Braziliyada Bill 2338/2023 SI ni rivojlantirish va foydalanishni belgilaydi. Natijada SI ning huquqiy asosini yaratish, bias va xatoliklarni kamaytirish, qonun ijodkorligini xavfsizroq qilish va xalqaro standartlarga moslashish imkoniyati tug'iladi.

3. Huquqshunoslar va parlament xodimlarini SI bo'yicha tayyorlash dasturlarini kengaytirish. Adliya vazirligi, Oliy Majlis huzuridagi institutlar va oliy o'quv yurtlari orqali huquqshunoslar uchun SI kurslarini joriy etish, jumladan, SI vositalaridan foydalanish, biasni aniqlash va axloqiy masalalarni o'rganish. Yillik malaka oshirish dasturlarini majburiy qilish. **Normativ asos:** "Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi" (PF-6544-son, 2021 yil) SI bo'yicha kadrlar tayyorlashni talab qiladi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (O'RQ-637-son, 2020 yil) oliy ta'limda innovatsiyalarni rag'batlantiradi. 2025 yilgi SI qonun loyihasi mutaxassislar malakasini oshirishni belgilaydi. **Xorijiy tajriba:** AQShda Kongress xodimlari SI kurslaridan o'tkaziladi (CHA tajribasi). EUda AI Act mutaxassislar tayyorlashni talab qiladi. Germaniyada parlament xodimlari SI ni o'rganadi. Natijada mutaxassislar sonini oshirish, SI dan samarali foydalanish va xatolarni kamayishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
2. O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida <https://lex.uz/docs/-3806053>
3. Sun’iy intellektni ko‘llash orqali yuzaga keladigan munosabatlar tartibga solinishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga qo‘shimcha va o‘zgartirishlar kiritish to‘g‘risida <https://lex.uz/uz/docs/-8008401>
4. Ta’lim to‘g‘risida <https://lex.uz/docs/-5013007>
5. HR6461 - Ознакомьтесь с Законом о моделях ИИ.
<https://www.congress.gov/bill/119th-congress/house-bill/6461?s=1&r=1>
6. Об искусственном интеллекте
Закон Республики Казахстан от 17 ноября 2025 года № 230-VIII ЗРК
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2500000230>